

Muhamed Mujakić

**FINANSIJSKE INSTITUCIJE I FONDOVI EVROPSKE
UNIJE – PERSPEKTIVA ZA EKONOMSKI RAZVOJ
BOSNE I HERCEGOVINE**

**FINANCIAL INSTITUTIONS AND FUNDS OF THE
EUROPEAN UNION – PERSPECTIVES TO ECONOMIC
DEVELOPMENT OF
BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Rezime

U članku se daje pregled najvažnijih finansijskih institucija i fondova Evropske unije. Bosna i Hercegovina je država opredijeljena za put evropskih integracija. Bosna i Hercegovina je 25. novembra 2005. godine otvorila pregovore sa EU o potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) Evropskoj uniji.

To je jedan u nizu važnih koraka ka evropskim integracijama Bosne i Hercegovine. Pristupom u zajednicu evropskih država – Evropsku uniju, naša država će imati mogućnost pristupa bankama i fondovima EU.

Glavne finansijske institucije Evropske unije su: Evropska investicijska banka, Evropski investicijski fond, Evropska centralna banka, Evropska banka za obnovu i razvoj, Evropski socijalni fond, Evropski fond za upravljanje i garanciju u poljoprivredi, Evropski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond.

Ključne riječi: *Evropska unija, finansijske institucije EU, fondovi EU, razvoj*

Summary

This article gives an overview of the most important financial institutions and funds of the EU. Bosnia and Herzegovina opened the negotiations about signing the Stabilization and association agreement on 25th November 2005. It is one of the important

milestones in the process of european integration. By accessing to the european union our country will also gain access to the funds and banks of that community.

The main financial institutions of the EU are: European Investment Bank, European Investment Fund, European Central Bank, European Bank for Reconstruction and Development, European Social Fund, European Agriculture Guidance and Guarantee Fund, European Regional Development Fund, Cohesion Fund.

Key words: *European Union, Financial Institutions of EU, EU Funds, development*

1. Uvod

Bosna i Hercegovina je 25. novembra 2005. godine potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) Evropskoj uniji. To je jedan u nizu važnih koraka ka evropskim integracijama Bosne i Hercegovine. Koliko budemo bliži evropskim integracijama, omogućit će nam se i pristupi stalnim i drugim fondovima i finansijskim institucijama Evropske unije. Pomoć Evropske unije Bosni i Hercegovini i njen ekonomski razvoj nastavit će se. Kao potpisnica Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, a još više kao budući kandidat za članstvo u EU, Bosna i Hercegovina će dobiti mogućnost korištenja novih pretpristupnih fondova Evropske unije.

Evropska unija je specifična organizacija evropskih država - do 1. maja 2004. godine 15 zapadnoevropskih država: Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Irska, Italija, Luksemburg, Njemačka, Portugal, Španija, Švedska i Velika Britanija (osim Švicarske i Norveške) - koja te države povezuje na troslojan način:

- Prvo, kroz postojanje i saradnju triju evropskih zajednica:
- a) Evropske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ), osnovane 18. aprila 1951. godine,
  - b) Evropske ekonomske zajednice (EEZ), osnovane 25. marta 1957. godine, i
  - c) Evropske zajednice za atomsku energiju (EUROATOM), osnovane 25. marta 1956. godine.

Drugo, kroz saradnju i zajedničko vođenje vanjske i sigurnosne politike, potvrđivanjem svoga identiteta na međunarodnom planu, uspostavljanjem ekonomske i monetarne unije, stvaranjem jedinstvenog ekonomskog prostora bez unutrašnjih granica i jačanjem privredne i društvene kohezije među državama članicama.

Treće, kroz saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, zajedničkim i jedinstvenim uređivanjem pitanja iz tih oblasti, zaključivanjem regionalnih multilateralnih, umjesto bilateralnih, međunarodnih ugovora, jedinstvenim rješavanjem pitanja prelaska granica u Evropskoj uniji, viza, imigracije, azila, formiranjem zajedničke evropske policije (EUROPOL) radi suzbijanja najtežih oblika međunarodnog kriminala vezanog za ratne zločine, promet oružja i droge i finansijske malverzacije (“pranje novca”).

Evropska unija zasada nema svojstvo pravnog lica. Međutim, sve tri naprijed navedene evropske zajednice zadržale su svaka svoj međunarodnopravni subjektivitet. Jezgro Evropske unije začeto je Rimskim ugovorima o osnivanju Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju 1957. godine, a zatim je preko Jedinstvenog evropskog akta 1986. godine politička integracija krunisana Mاستrihtskim ugovorom 7. februara 1992. godine kada je stvorena Evropska unija (Ugovor iz Maastrichta stupio je na snagu 1. novembra 1993. godine). Ugovorom iz Amsterdama od 17. juna 1997. godine (stupio na snagu 1. maja 1999. godine) izvršene su reforme u Uniji s ciljem jačanja saradnje i pojednostavljenja sistema Evropske unije.

Na zajedničkom tržištu Evropske unije uspostavljena je zajednička carinska tarifa prema zemljama izvan Unije. Tržišnu funkcionalnost tog evropskog prostora osiguravaju čvrsta i stroga pravila konkurencije bez unutrašnjih ekonomskih ili pravnih barijera i usklađena pravna regulativa država članica. Na tom tržištu članice Evropske unije proglasile su “*četiri velike slobode*”: slobodu kretanja roba (usklađivanje odnosno ukidanje carina, taksa, kontingenata i drugih robnih ograničenja), slobodu pružanja usluga (slobodno otvaranje firmi, sloboda preduzetništva), slobodu cirkulacije kapitala (potpuna liberalizacija plasiranja kapitala i liberalizacija tekućih plaćanja) i slobodu kretanja ljudi (slobodno zapošljavanje i vršenje vlastite djelatnosti).

Od 1. januara 1999. godine u Evropskoj uniji započela je treća etapa izgradnje Evropske monetarne unije uvođenjem jedinstvene evropske valute – eura. U prijelaznom periodu od 1. januara 1999. do 31. decembra 2001. godine plaćanja su se mogla vršiti u eurima i u nacionalnim valutama, a od 1. januara 2002. godine u članicama Evropske monetarne unije banknote i kovani novac denominirani u euro jedino su zakonsko sredstvo plaćanja. Preduvjet za učešće u Evropskoj monetarnoj uniji jest ispunjenje, prije pristupanja, takozvanih kriterija konvergencije, što znači da svaka država mora:

1. dokazati trajnu stabilnost cijena,
2. da ne zabilježi pretjerani budžetski deficit,
3. da dvije godine nije prouzročila napetost deviznog kursa u Evropskom monetarnom sistemu, i
4. da njena dugoročna kamatna stopa bude najviše za 2% viša nego u zemljama s najstabilnijim cijenama.

Prijemom novih deset država u članstvo Evropske unije (Češka, Estonija, Kipar, Letonija, Litvanija, Malta, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija) “Evropa petnaestorice” postaje “Evropa dvadesetpetorice“, čime Evropska unija značajno proširuje svoje granice prema istoku i jugu Evrope.

Da bi uspješno ispunila svoj mandat, Evropska unija ima svoje institucije koje su zadužene za zakonodavne, izvršne, nadzorne, konsultantske i sudske zadatke. Međutim, EU ima i svoje finansijske i druge institucije zadužene za provođenje njene misije. Sedam osnovnih institucija Evropske unije su: Evropska komisija, Vijeće ministara, Evropski parlament, Evropsko vijeće/savjet, Sud pravde, Sud revizora i Evropska centralna banka. Dvije savjetodavne institucije su Ekonomski i socijalni komitet i Komitet regija, a tu je značajna i Evropska investicijska banka. Nakon Ugovora o spajanju (potpisan 1965., stupio na snagu 1967. godine) došlo je do objedinjavanja do tada odvojenih institucija EZUČ, EEZ i EURATOM u zajedničke organe evropskih zajednica.¹

Pojam “Evropska unija” uveden je na Pariškoj konferenciji na vrhu 1972. godine. Ovo je postao sinonim za reformu u cilju

---

¹Dr. Miroslav N. Jovanović „*Evropska ekonomska integracija*“, Beograd, 2004, str. 63.

ostvarenja buduće slike zajednice. U Maastrichtu je 7. februara potpisan Ugovor o Evropskoj uniji, i time je ona postala zajednički krov evropske zajednice, zajedničke vanjske i sigurnosne politike i zajedničke pravne i unutarnje politike. “Unija” označava kako sadašnje stanje tako i buduće perspektive integracijskog procesa, “sve užu Uniju evropskih naroda”.

2. Evropska zajednica za ugljen i čelik (EZUČ, Montan unija)

Montan unija, osnovana Pariškim ugovorom 18. aprila 1951. godine, bila je prva supranacionalna organizacija u historiji evropskih integracija. Belgija, Savezna Republika Njemačka, Italija, Francuska, Luksemburg i Holandija spojile su EGKS ugovorom svoje industrije ugljena i metala na zajedničko tržište. Povod za to bila je inicijativa francuskog ministra vanjskih poslova Roberta Schumana, koji je 1950. godine objelodanio “Schumanov plan”, čiji je cilj bio onemogućiti daljnji rat između Njemačke i Francuske, i to putem integracije industrije koja je bila bitna za vođenje rata. Krajnji Schumanov cilj bilo je pomirenje Njemačke i Francuske, ali i razvoj integracijskog evropskog procesa, s krajnjim ciljem ostvarenja evropske federacije. On se ubraja u začetnike evropskih integracija.

3. Evropska ekonomska zajednica (EEZ) i Evropska zajednica za atomsku energiju (EUROATOM)

Šest država članica Evropske zajednice za ugljen i čelik potpisalo je 25. marta 1957. godine u Rimu ugovore o osnivanju Evropske ekonomske zajednice (EEZ). EEZ je bio i ostao najvažnija organizacija među trima spomenutim. Osnovni ciljevi ove organizacije bili su izgradnja zajedničkog tržišta na osnovu carinske unije, dakle razgradnja svih privrednih prepreka, koordiniranje privredne politike i podizanje životnog standarda unutar Unije. Ova organizacija je pratila, kao i EZUČ, principe i modele ekonomskih integracija po sektorima, sa čime se povezalo i očekivanje da će privredne integracije sa sobom srednjoročno dovesti i do procesa političkih integracija.

Rimskim ugovorom osnovana je i Evropska zajednica za atomsku energiju (EUROATOM). Rimski ugovori su izmijenjeni Jedinstvenim evropskim aktom (*The Single European Act*) iz 1986. i Ugovorom iz Maastrichta 1992., te konačno Ugovorom iz Amsterdama 1997. godine.²

Značajan mehanizam djelovanja je Evropska slobodna trgovinska zona (*European Free Trade Association – EFTA*)³, koja je osnovana 1960. godine i reakcija je na osnivanje EWG-a, da bi se spriječila opasnost od ekonomske diskriminacije. EFTA je izgubila na značaju kroz pristupanje država članica ovoj zajednici (Velika Britanija, Irska i Danska 1973., a Portugal 1986. godine). Godine 1973. evropska zajednica je s EFTA-om zaključila ugovor o slobodnoj trgovini. Od 1994. na snazi je evropski privredni prostor između država evropske zajednice i EFTA država. Nakon pristupanja Finske, Švedske i Austrije EU-u 1995. godine, EFTA obuhvata samo još Island, Lihtenštajn, Norvešku i Švicarsku.

Pored EFTA-e značajna trgovinska zona je i CEFTA (*Central Europe Free Trade Agreement*). Osnovni ciljevi Sporazuma o osnivanju Srednjoevropske zone slobodne trgovine (CEFTA) jesu usklađivanje razvoja ekonomskih odnosa između zemalja potpisnica putem razvoja trgovine, ubrzanje razvoja komercijalnih aktivnosti, podizanje životnog standarda i osiguranje boljih mogućnosti zapošljavanja, povećanje produktivnosti i postizanje finansijske stabilnosti. Sporazum o slobodnoj trgovini Centralne Evrope, potpisale su u decembru 1992. godine tadašnja Čehoslovačka, Mađarska i Poljska. U januaru 1996. godine sporazum je potpisala Slovenija, a u julu 1997. godine i Rumunija. Prije njegovog potpisivanja, prve četiri zemlje već su potpisale ugovore o pridruživanju s EU, pa CEFTA djeluje kao jedna od pripremnih aktivnosti na putu ka punopravnom članstvu u EU. Dva su uvjeta članstva u CEFTA-i: Ugovor o priključenju s EU i članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO).

---

² Dražen Šimić, *Evropska unija, danas i sutra*, Zagreb, 2002, str. 12.

³ <http://www.efta.int>

4. Finansijske institucije Evropske unije

4.1. Evropska investicijska banka

Evropska investicijska banka (*European Investment Bank* – EIB⁴), finansijska je institucija EU sa sjedištem u Luksemburgu, gdje je stalno zaposleno 950 osoba. Evropska investicijska banka je počela s radom 1958. godine sa sjedištem u Luksemburgu i istovremeno je i banka i samostalna institucija zajednice. Ona se bavi kreditiranjem i jamčenjem za investicije koje doprinose razvoju integracije zajednice. Po obimu investiranja i ukupnom iznosu pozajmica EIB je jedna od najvećih bankarskih institucija u svijetu. Ova banka ustanovljena je Rimskim ugovorom o osnivanju EEZ-a iz 1957. godine.⁵

Njezina je uloga osigurati sredstva za kapitalne investicije vezane za razvoj i integraciju Unije. Banka odobrava kredite uz minimalne kamate u godišnjem iznosu od oko 20 milijardi eura (do 50% cijene projekta). Usto, daje zajmove za razvoj nedovoljno razvijenih regija, razvoj infrastrukture – poboljšanje transevropskih prometnih, telekomunikacijskih i energetske mreže, poboljšanje konkurentnosti evropske industrije i razvoj malih i srednjih preduzeća, zaštitu okoliša i slično. Osigurava i zajmove za razvoj zemalja potpisnica *Lomé konvencije*, država srednje i istočne Evrope koje se pripremaju za članstvo u EU te zemalja Sredozemlja.

Ova finansijska institucija osnovana je Rimskim ugovorom radi pomoći finansiranja projekata povezanih s uvođenjem zajedničkog tržišta odnosno finansiranja u budućnosti.⁶

EIB osigurava finansijska sredstva na tržištu kapitala za finansiranje investicijskih projekata koji doprinose razvoju EU.⁷

---

⁴ Adresa Evropske investicijske banke je: *European Investment Bank Boulevard Konrad Adenauer 100 L-2950 Luxembourg*; <http://www.eib.org>

⁵ Zekerijah Smajić, *Evropska unija za svakog*, Sarajevo, 2005, str. 62.

⁶ Dr. Vinko Kandžija, *Gospodarski sustav Europske unije*, Rijeka, 2003, str. 365.

⁷ Dr. Miroslav N. Jovanović, *Evropska ekonomska integracija*, Beograd, 2004, str. 78.

Banka nema lukrativni karakter, to jest radi na neprofitnom principu. EIB plasira kredite na tržište kapitala zbog evropske integracije općenito i promoviranja investicijskih projekata (EIB posebno odobrava dugoročne zajmove). Fiksira kamatnu stopu u funkciji troškova zajma, povećavajući je za jedinstvenu maržu koja pokriva vlastite troškove, a već dugo iznosi 0,15%.⁸

U krugu međunarodnih finansijskih institucija Evropska investicijska banka visoko je rangirana po volumenu odobrenih pomoći. Zajmovi EIB-a koriste sve zemlje EU, a posebno Italija, Velika Britanija, Njemačka i Francuska.⁹

Bankom upravljaju Vijeće guvernera (ministri finansija država članica), Odbor direktora (25 direktora-administratora s petogodišnjim mandatom, koje imenuje Vijeće guvernera) i Upravni odbor (izvršno tijelo Banke s predsjednikom i sedam potpredsjednika sa šestogodišnjim mandatom).

EIB nabavlja sredstva s tržišta kapitala, gdje mu njegov dobar kreditni rejting omogućuje traženje povoljnih kredita koje zatim sam dalje plasira.

Zajmovi su namijenjeni za projekte koji slijede jedan ili više ciljeva, i to:

- Ekonomski razvoj manje razvijenih područja i regija,
- Poboljšavanje transevropske mreže sektora transporta roba i ljudi, telekomunikacija i energije,
- Jačanje međunarodne konkurentnosti Unije te podsticanje malih i srednjih preduzeća,
- Zaštita okoliša i životne razine unapređenjem urbanog razvoja, zaštita kulturne i arhitektonske baštine EU,
- Ostvarivanje zajedničkih energetske ciljeva korištenjem internih resursa, štednjom energije i diversifikacijom uvoza.

Evropska investicijska banka je postala jednim od najvećih svjetskih kreditora. Ona svaki dan pozajmi ogromna finansijska sredstva, uglavnom za projekte u zemljama članicama EU, ali u porastu su i veća ulaganja u Mediteran, ACP (Afrika, Karibi, Pacifik), Latinsku Ameriku i Aziju.

---

⁸ Dr. Miroslav N. Jovanović, op. cit., str. 366.

⁹ Izvor: BEI Information 2-2002, No 111.

EIB sebe smatra finansijskom institucijom Evropske unije, ali on u suštini djeluje kao nezavisna institucija, na koju mogu računati samo njeni dioničari, vlade 25 zemalja članica EU.

Kao *domaća banka* Evropske unije, EIB bi trebao u potpunosti poštovati i ispunjavati ključne ciljeve EU, kao što su promoviranje održivog razvoja, smanjivanje opasnosti od klimatskih promjena, zaštita biodiverziteta i stvaranje uvjeta za zapošljavanje. Ali stvarnost, utjelovljena u politikama kreditiranja, oslikava sasvim drugu sliku. Kroz ogromna ulaganja u energiju i saobraćajnu infrastrukturu, EIB je postao jednim od najvećih svjetskih krivaca za klimatske promjene.

Svojom filozofijom pozajmljivanja velikih suma novca, EIB često finansira velike multinacionalne kompanije, kojima uopće ne treba podrška javnosti i koje najmanje doprinose javnim interesima.

Da bi EIB postao pozitivan evropski izvor javnog finansiranja za dobrobit zajednice, mora se reformirati, paralelno s proširivanjem EU. Grupe civilnog društva pozivaju zabrinute građane i političare koji kreiraju evropsku politiku da se pridruže naporima da se EIB pretvori u instituciju koja podržava ljude i životnu sredinu. Mi zamišljamo EIB koji je u potpunosti dostupan javnosti i čija su sva djelovanja transparentna. Zamišljamo EIB koji kreditira samo ekološki i društveno održive projekte, zasnovan na jasnoj politici, standardima i zakonima, kako unutar tako i izvan EU, koji može s ponosom reći da podržava samo projekte u kojima uživa društvo koje je prethodno obaviješteno o tim projektima i koje je bez demonstracija dalo svoj pristanak.

Svaki zahtjev EIB-u detaljno se procjenjuje. Oko 70% kredita EIB-a namijenjeno je smanjenju regionalnog dispariteta država članica. Ukupni kapital banke, kojeg je tada upisalo **15 država članica Unije, od 1. januara 1999. iznosio je 100 milijardi eura**, a 2000. godine iznosio je 198,9 milijardi eura.

U 2000. godini ukupni zajam kojeg je odobrio EIB iznosio je 36 milijardi eura. EIB je sudjelovao u finansiranju tunela kroz La Manche s više od 2 milijarde eura, a 5,3 milijarde eura je odobrio van EU.

Postoje dvije vrste zajma EIB-a:

1. izravni individualni zajmovi, koji se odnose na velike projekte, i

2. globalni zajmovi bankama ili finansijskim posrednicima koji pozajmljuju novac nosiocima projekata.

Banka uglavnom nabavlja sredstva na tržištu kapitala.

4.2. Evropski investicijski fond

Evropski investicijski fond (*European Investment Fund - EIF*)¹⁰ novo je tijelo Unije, sa sjedištem u Luxembourggu. Osnovan je 1994. godine odlukom evropske konferencije na vrhu iz Edinburgha 11. decembra 1993. godine, a u cilju potpore ekonomskom rastu i smanjenju nezaposlenosti u Evropskoj uniji. Njegovi su dioničari Evropska investicijska banka, Komisija EU i ostale evropske finansijske institucije, koje se sastaju dva puta na godinu. Fondom upravlja Nadzorni odbor, koji čine dva predstavnika iz redova EIB-a, ministri finansija država članica EU i predstavnici finansijskih institucija.

Fond saraduje s bankama i drugim osiguravajućim institucijama u prikupljanju sredstava za finansiranje dugova malih i srednjih preduzeća, potiče različite oblike ulaganja u ta preduzeća (garancije za zajmove za ulaganja u projekte razvoja, zaštite okoliša i dr.).

Pristup ulaganja usmjeren je isključivo radu kroz fondove, poticanju ulaganja u potencijalni rast i razvoj manjih preduzeća, potpori profesionalnom menadžmentu i marketingu, te poslovanju pod jednakim uvjetima.

Ovaj fond pokušava olakšati i omogućiti postojanje slobodnog tržišta Unije.

Pod slobodnim tržištem podrazumijeva se ekonomski prostor bez granica, u kojem se ostvaruju *četiri osnovne slobode*, dakle slobodno kretanje roba, osoba, usluga i kapitala. Projekt slobodnog tržišta zajednice (Evropa 1992) razvijen je sredinom 80-ih godina i bio je centralna tačka prve revizije Ugovora, jedinstvenih evropskih akata (1986/87). On je osnovni razlog što se prevladala stagnacija i postigla enormna integracijska dinamika krajem 80-ih i početkom 90-ih godina, kada su se, između ostalog, desile i

¹⁰ Adresa Evropskoga investicijskog fonda je *European Investment Fund Boulevard Konrad Adenauer 100 L-2950 Luxembourg*, <http://www.eif.org>

sljedeće dvije velike revizije Ugovora: Maastricht (1991/93) i Amsterdam (1997/99).

To je finansijska institucija koja odobrava garancije bankama i drugim finansijskim institucijama koje investiraju na srednji i duži rok u infrastrukturne projekte i razvoj malih i srednjih preduzeća. Fond je dotiran kapitalom od 2 milijarde eura.¹¹

Fond pokriva sve zemlje Evropske unije, a prije priključenja Fond je pomagao projektima u Estoniji, Mađarskoj, Poljskoj, Češkoj i Sloveniji, s ciljem priključivanja Uniji.

Evropski investicijski fond je potpuno finansijski nezavisan. Njegova aktivnost zavisi od tržišnih zakona.¹²

4.3. Evropska centralna banka

Evropska centralna banka (*European Central Bank - ECB*)¹³ sa sjedištem u Frankfurtu u Njemačkoj počela je raditi 1. januara 1999. godine, usporedo s uvođenjem treće faze monetarne unije. Njeno osnivanje je predviđeno Mاستrihtskim ugovorom o Uniji, a naslijedila je Evropski monetarni institut (EMI), koji je kao prethodnica osnovan 1994. godine.¹⁴

Evropska centralna banka ima zadatak da od 1. januara 1999. godine provede evropsku monetarnu politiku koju je ustanovio evropski sistem centralnih banaka.

Ona je osnovana kao evropski monetarni institut koji je počeo da priprema teren za jedinstvenu valutu, da bi uvođenjem eura institut prerastao u ECB, koji je zadužen za monetarnu politiku EU.¹⁵

Još davne 1979. godine ustanovljen je evropski monetarni sistem (EWS) s ciljem monetarno-političke saradnje država članica zajednice. To je bio drugi stepenik ka integraciji monetarnih sistema,

---

¹¹ Dr. Vinko Kandžija, *Gospodarski sustav Evropske unije*, Rijeka, 2003, str. 384.

¹² Ibidem, str. 384.

¹³ Adresa Evropske centralne banke je: *European Central Bank Eurotower, Kaiserstrasse 29 D-60311 Frankfurt am Main Germany*, <http://www.ecb.int/>

¹⁴ Zekerijah Smajić, *Evropska unija za svakog*, Sarajevo, 2005, str. 59.

¹⁵ Dr. Miroslav N. Jovanović, „*Evropska ekonomska integracija*“, Beograd, 2004, str. 77.

nakon što je prvi pokušaj (*Wernerov plan*) propao 1970. godine. Cilj EWS-a je bio uspostavljanje stabilne monetarne zone. Tri bitna dijela ovog sistema su ECU, kursevi promjene i mehanizmi interveniranja, kao i kreditni mehanizmi. Osnovna zamisao sistema sastoji se u tome da se kursevi jedne monete prema drugoj drže u stagnaciji jedna prema drugoj. Ako jedna moneta dospije na gornju ili donju granicu u odnosu prema drugoj moneti, onda se očekuje intervencija centralnih banaka država članica kako bi se ponovo uspostavio utvrđeni kurs. Pozitivan i uspješan razvoj EWS-a utjecao je na stvaranje nove inicijative krajem 80-ih godina, koja se kretala u pravcu osnivanja monetarne unije, što je 1. januara 1999. godine uspješno zaključeno.

Najvažniji zadatak ECB-a je osigurati stabilnost cijena u okviru euro-zone, u skladu s Ugovorom iz Amsterdama (član 105, paragraf 1), a time se kontrolira monetarna stabilnost.

Zadaci ECB-a su sljedeći:

- održanje stabilnosti cijena,
- kreiranje i provedba monetarne politike Unije,
- upravljanje deviznim rezervama država članica, i
- upravljanje platnim prometom.

Uvođenjem Evropske centralne banke, centralne banke država članica EU nisu nestale, već, štaviše, zajedno s ECB-om predstavljaju Evropski sistem centralnih banaka (ESCB), koji ima trostruku misiju:

1. definiranja i uvođenja jedinstvene monetarne politike EU,
2. vođenja operacija tečaja slijedeći direktive Vijeća EU,
3. upravljanja dijelom rezervi svake zemlje članice euro-zone.

Operacionalizaciju od 4. januara 1999. godine vrši sistem informatičke transmisije (TARGET) olakšavajući međubankarske kompenzacije i omogućavajući uvođenje jedinstvene monetarne politike, kao i opstojnost jedinstvenog tržišta eura. ECB teži prijelazu na jedinstvenu kratkoročnu kamatnu stopu za sve zemlje euro-zone, a države članice te zone dogovorile su se da harmoniziraju svoje kratkoročne kamatne stope.¹⁶

¹⁶ Dr. Vinko Kandžija, *Gospodarski sustav Europske unije*, Rijeka, 2003. str. 366.

Nositelji odluka EZB-a (Vijeće guvernera i direktorij) vode ESZB, koji je odgovoran za razradu i provođenje novčane politike, ustanovljavanje kursa promjene moneta, upravljanje deviznim rezervama, te za pravilno funkcioniranje platnih sistema. EZB je nasljednik evropskog monetarnog instituta.

4.4. Evropska banka za obnovu i razvoj

Evropska banka za obnovu i razvoj (*European Bank for Reconstruction and Development* - EBRD)¹⁷ osnovana je 1991. godine radi pomoći strukturnim reformama, tranziciji k tržišnoj ekonomiji i razvoju preduzeća i infrastrukture u zemljama bivšeg Istočnog bloka. Sjedište je u Londonu, a osnivači su države EU i druge razvijene države Zapada. Njen osnivački kapital iznosi oko 10 milijardi eura, a godišnje plasira zajmove u vrijednosti oko 2 milijarde eura u oko 30 država srednje i istočne Evrope i bivšeg Sovjetskog saveza. Iako nije tipična institucija EU, jer osim zemalja EU osnivači su joj i druge razvijene zemlje Zapada, uključujući Sjedinjene Američke Države, ova banka se, po samom svom imenu, može ipak naći među ostalim institucijama EU, a osim toga članice EU su realno i njeni najveći osnivači.

Osnovana je s ciljem poticanja i pomoći tranzicije i obnove zemalja srednje i istočne Evrope, te zemalja bivšeg SSSR-a. Banka zajedno s drugim sudionicima finansira projekte po shemi:

- EBRD kreditira projekte do oko 35%,
- inozemni sponzori imaju oko 25%,
- lokalni sponzori s oko 15%,
- sindicirani zajmovi s oko 15%,
- ostali kreditori 10% sredstava projekata.¹⁸

U totalu, 56,8% njenog kapitala čuva Evropska unija. EBRD je jedna od rijetkih međunarodnih institucija koja je prioritetno

---

¹⁷ Adresa Evropske banke za obnovu i razvoj je: *European Bank for Reconstruction and Development Exchange Square 1 UK-EC2A 2EH London United Kingdom*; <http://www.ebrd.com>

¹⁸ Dr. Vinko Kandžija, *Gospodarski sustav Europske unije*, Rijeka, 2003, str. 368.

zainteresirana za privatni sektor koji treba predstavljati oko 60% aranžmana.

Banka pomaže sve zemlje koje uvode ekonomske, strukturne i sektorske reforme, čime se potiče konkurencija, privatizacija i poduzetnički duh, „uzimajući u obzir vlastite potrebe svake zemlje prema stadiju kojeg su postigle u procesu tranzicije“. Tim se investicijama favorizira promocija privatnog sektora, formiraju finansijske institucije i pravni sistem te stvara nužna infrastruktura za ekonomski razvoj.

Banka se alimentira kotizacijama 60 zemalja članica. Njena pomoć u obliku zajma ide:

- 60% za privatni sektor (fuzije, partnerstvo, privatizacija), te
- 40% za javni sektor (ceste, telekomunikacija).

EBRD je u isto vrijeme i komercijalna banka i banka za pomoć u razvoju. Kamata na kredit određena je LIBOR-om, uz marginu koja je u funkciji imidža zemlje na svjetskom tržištu kapitala. Krediti se mogu davati uz fiksnu i varijabilnu kamatu i mogu biti pokriveni hedging instrumentima. Finansira privatna preduzeća ili privatizirana posredstvom centralnih banaka, dok finansiranje infrastrukturnih projekata vrši posredstvom banke za pomoć razvoju.

5. Fondovi Evropske unije

5.1. Strukturni fondovi Evropske unije

Cilj strukturnih fondova je ostvarivanje ekonomske i socijalne kohezije u Evropskoj uniji smanjivanjem razlika između razvijenijih i manje razvijenih regija te promocijom ravnopravnosti pri zapošljavanju različitih socijalnih skupina.

Finansijska potpora fondova usmjerena je ostvarenju sljedećih ciljeva:

- pomoć regijama koje zaostaju u razvoju;
- restrukturiranje regija koje su ozbiljno ugrožene krizom industrije;
- borba protiv dugoročne nezaposlenosti, olakšavanje integracije mladih, uključivanje u tržište rada te promicanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce na tržištu rada;

- prilagodba radne snage industrijskim i promjenama u proizvodnji;
- pomoć restrukturiranju poljoprivrede i ribarstva te poticanje razvoja ruralnih područja;
- pomoć slabo naseljenim regijama.

Postoje četiri strukturalna fonda EU: Evropski socijalni fond – ESF, Evropski poljoprivredni fond za upravljanje i garanciju – EAGGF, Finansijski instrument za pomoć ribarstvu – FIFG, i Evropski fond za regionalni razvoj – ERDF.

5.1.1. Evropski socijalni fond

Evropski socijalni fond (*European Social Fund - ESF*)¹⁹ potiče usavršavanje i pomoć pri zapošljavanju. Ustanovljen je 1960. godine kao najvažniji instrument socijalne politike evropske zajednice. Služi za unapređenje mjera kvalificiranja i prekvalificiranja, te za stvaranje novih radnih mjesta. Oko 75% odobrenih doprinosa ovog fonda služi za suzbijanje nezaposlenosti mladih.

Najvažniji je finansijski instrument za promicanje zaposlenosti i razvijanje ljudskih potencijala. Neka od najvažnijih područja djelovanja su borba protiv dugoročne nezaposlenosti i isključenosti s tržišta rada, stvaranje novih radnih mjesta, obrazovanje i usavršavanje, jednake mogućnosti za žene i muškarce na tržištu rada. Fond provodi aktivnosti za poboljšanje kvaliteta obrazovanja i omogućavanje obrazovanja, promociju kontinuiranog učenja i usavršavanja praćenjem trendova na tržištu rada, poticanjem sudjelovanja u znanstvenoistraživačkom radu i sl. Evropskim socijalnim fondom upravlja opća uprava Zapošljavanje i socijalna pitanja.

---

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm,
<http://europa.eu.int/comm/dg05/esf/en/index.htm>

5.1.2. Evropski fond za upravljanje i garanciju u poljoprivredi

Evropski fond za upravljanje i garanciju u poljoprivredi (*European Agriculture Guidance and Guarantee Fund - EAGGF*)²⁰ potiče ruralni razvoj i promjene poljoprivrednih struktura. Aktivnosti su usmjerene na razvoj ruralne infrastrukture, poboljšanje kvaliteta poljoprivredne proizvodnje, pomoć mladim farmerima i zajednicama u slabije pristupačnim krajevima, poticaj razvoju turizma u ruralnim područjima, zaštitu ruralnog naslijeđa i zaštitu okoliša. Fondom upravlja opća uprava Poljoprivreda.

5.1.3. Finansijski instrument za pomoć ribarstvu

Finansijski instrument za pomoć ribarstvu (*Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG*)²¹ promiče strukturne mjere u ribarstvu. Aktivnosti Fonda usmjerene su osavremenjivanju sektora, zaštiti mora i promociji proizvoda. Fondom upravlja opća uprava Ribarstvo.

5.1.4. Evropski fond za regionalni razvoj

Evropski fond za regionalni razvoj (*European Regional Development Fund - ERDF*)²² namijenjen je razvoju socijalne i ekonomske kohezije u EU kako bi se smanjile razlike u socio-ekonomskoj razvijenosti regija. Sredstva se uglavnom koriste za poboljšanje infrastrukture, lokalnog razvoja i zaštitu okoliša. Fond podupire mala i srednja preduzeća, proizvodne investicije, poboljšanje infrastrukture i lokalni razvoj, ulaganja u obrazovanje i zaštitu zdravlja u regijama. Fondom upravlja opća uprava Regionalna politika.

ERDF služi cilju umanjivanja razlika među regijama zajednice. Fond koji je osnovan 1975. godine osigurava finansijsku pomoć regijama kojima je potreban razvoj. ERDF je najveći strukturalni fond EU-a.

---

²⁰ http://www.inforegio.org/wbpro/prord/prords/prdsc_en.htm

²¹ http://www.inforegio.org/Wbpro/PRORD/prords/prdsd_en.htm

²² http://www.inforegio.org/Wbpro/PRORD/prord_en.htm

5. 2. Kohezijski fond Evropske unije

Kohezijski fond (*Cohesion Fund*)²³ je finansijski instrument za potporu ekonomskoj solidarnosti u EU, namijenjen projektima za razvoj najmanje razvijenih članica Unije – Grčke, Irske, Portugala i Španije. Sredstva iz Fonda mogu koristiti države članice čiji bruto društveni proizvod iznosi manje od 90% prosjeka Zajednice, pod uvjetom da provode ekonomski program konvergencije. Fond pruža finansijsku pomoć pojedinačnim investicijskim projektima kao što su zaštita okoliša i projekti za razvoj transportne infrastrukture. Fondom upravlja opća uprava Regionalna politika.

Bibliografija:

- a) Dr. Miroslav N. Jovanović, *Evropska ekonomska integracija*, Beograd, 2004.
- b) Dr. Nevenko Misita, *Osnovi prava Evropske unije*, Sarajevo, 2002.
- c) Dražen Šimić, *Evropska unija, danas i sutra*, Zagreb, 2002.
- d) Dr. Vinko Kandžija, *Gospodarski sustav Evropske unije*, Rijeka, 2003.
- e) Dr. Meho Bašić, *Ekonomija BiH - teorija i empirija*, Sarajevo, 2005.
- f) Varner Vajdenfeld, Wolfgang Vesels, *Evropa od A do Š*, Beograd, 2003.
- g) Zekerijah Smajić, *Evropska unija za svakog*, Sarajevo 2005.
- h) DEI *Priručnik za usklađivanje propisa BiH sa propisima Evropske unije*, Sarajevo, 2005.

---

²³ [http://europa.eu.int/comm/dg16/activity/funds/funds_en .htm](http://europa.eu.int/comm/dg16/activity/funds/funds_en.htm)

Internet izvori:

- a)** <http://www.efta.int>,
- b)** <http://www.eib.org>,
- c)** <http://www.eif.org>,
- d)** <http://www.ecb.int/>,
- e)** <http://www.ebrd.com>,
- f)** http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm,
- g)** <http://europa.eu.int/comm/dg05/esf/en/index.htm>,
- h)** http://www.inforegio.org/wbpro/prord/prords/prdsc_en.htm,
- i)** http://www.inforegio.org/Wbpro/PRORD/prords/prdsd_en.htm